

Pojmovi, nazivi i priznavanje poduzetnika i poduzetništva u šumarstvu

Mario Šporčić

Nacrtak – Abstract

U radu se razmatraju osnovni pojmovi vezani uz uslužne izvoditelje šumskih radova. Prikazani su nazivi koji se za njih koriste u hrvatskom i stranim jezicima, definirani su pojmovi poduzetnik i poduzetništvo te su prikazane osnovne značajke postojećih izvoditelja šumskih radova. Navode se profesionalni programi priznavanja izvoditelja šumskih radova te se naglašava njihova važnost u sređivanju stanja i odnosa na tržištu šumarskih usluga, kao i postizanja statusa pouzdanih i odgovornih izvoditelja. Kao tri glavna postupka stručnoga i poslovnoga potvrđivanja uslužnih izvoditelja šumskih radova obrazloženi su registracija (upis), certifikacija (potvrđivanje) i licenciranje (dopuštanje). Samo se licenciranje i licencija drže jamstvom stručnoga i uspješnoga izvođenja šumskih radova. Licencija može biti oduzeta ako izvoditelj trajno ne ispunjava kvalifikacijske uvjete, odnosno poslovne kriterije. Potiče se uspostava modela koji bi uključivao potvrđivanje kvalificiranosti i poslovne sposobnosti izvoditelja i stimuliranje ugovaranja poslova samo s ovlaštenim i licenciranim izvoditeljima. Očekuje se da će za šumovlasnike i/ili šumoposjednike stručno i pravodobno obavljanje radova biti dovoljno jamstvo za prihvaćanje modela.

Ključne riječi: šumarstvo, izvoditelji šumskih radova, poduzetnici, poduzetništvo, registracija, certifikacija, licenciranje

1. Uvod – Introduction

Od prve pojave na tržištu usluga u šumarstvu (najprije u drugim zemljama, poslije i u Hrvatskoj) izvoditelji šumskih radova različito su promatrani i ocjenjivani. Dok su jednima bili simbol učinkovitosti i suvremenoga poslovnoga modela, drugi su ih smatrali »pepeljugama« kojima se ostavljaju mrvice šumskih radova. Istodobno su ih neki treći doživljavali kao opasnost u šumarskoj djelatnosti: nesigurne, nevješte i nesposobne. U međuvremenu uslužni izvoditelji šumskih radova postali su važna poveznica šumovlasnika/šumoposjednika i drvne industrije. U posljednjih 25 godina u većini zemalja šumske uprave i poduzeća kojima je povjereno gospodarenje državnim šumama, ali i drugi šumovlasnici, pojačano su se oslanjali na neovisne izvoditelje šumskih radova. Stoga su u nekim zemljama samostalni izvoditelji postali okosnica u eksploataciji šuma, a broj radnika i radnih sredstava pri šumarskim poduzećima višestruko je smanjen. Jednako tako su se i »Hrvatske šume« d.o.o. Zagreb u svojstvu poduzeća za gospodarenje državnim šumama u Republici Hr-

vatskoj u značajnoj mjeri koristile uslugama vanjskih izvoditelja.

Namjeravamo u radu objasniti osnovne pojmove vezane uz davatelje usluga u šumarstvu te pridonijeti otklanjanju nejasnoća i dvojbi još uvijek prisutnih u percepciji uslužnih izvoditelja i naručitelja šumskih radova. Stoga se uspoređuju različiti nazivi koji se za davatelje šumarskih usluga koriste u Europi, razmatraju pojmovi *poduzetnik* i *poduzetništvo* u šumarstvu te propituje prikladnost pojedinih termina. Također se zbog nužne potrebe za regulacijom stanja i odnosa na tržištu šumarskih usluga pobliže objašnjavaju profesionalni programi priznavanja njihove djelatnosti.

2. Poduzetnici, davatelji usluga, neovisni izvoditelji ili...? – *Entrepreneurs, service performers, independent contractors or...?*

Za izvoditelje šumskih radova koji svoje usluge nude na tržištu koriste se različiti nazivi i u drugim zemljama i u Hrvatskoj. Vrlo se često nazivaju poduzetnicima, i to šumarskim, neovisnim, samostalnim ili

Tablica 1. Nazivi za izvoditelje šumskih radova**Table 1** Expressions for forestry contractors

Naziv i jezik naziva – Expressions and language of the expression	Prijevod ^a – Translation ^a
<i>Forestry/logging contractor</i> (engl.)	Osoba koja ugovara izvođenje radova u šumarstvu
<i>Forest contracting enterprise/firm</i> (engl.)	Poduzeće/tvrtka koje ugovara izvođenje radova u šumarstvu
<i>Forest entrepreneur</i> (engl.)	Šumarski poduzetnik ^b
<i>Forest service entrepreneur/enterprise</i> (engl.)	Poduzeće/poduzetnik za davanje šumarskih usluga ^b
<i>Forest machine contractor</i> (engl.)	Osoba koja ugovara izvođenje radova šumskim strojevima
<i>Contract labour/in forestry</i> (engl.)	Ugovorna radna snaga/u šumarstvu
<i>Self employed forest worker</i> (engl.)	Samozaposleni šumski radnik
<i>Timber harvester</i> (engl.)	Pridobivatelj drva
<i>Forstunternehmer</i> (njem.)	Šumarski poduzetnik ^b
<i>Lohnunternehmer/in Forstwirtschaft</i> (njem.)	Najamno poduzeće za izvođenje radova u šumarstvu – <i>Leasing enterprise for performing forestry services</i>
<i>Izvajalec gozdnih del</i> (slo.)	Izvoditelj šumskih radova ^b – <i>forestry contractor</i>
<i>Kontraktorj</i> (slo.)	Od/from engl. <i>contractor</i>

^a U rječnicima (Filipović i dr. 1987, Uroić i Hurm 1993, Glavač 1998) ne nalaze se doslovni prijevodi navedenih pojmova – *Literal translation of the said expressions cannot be found in dictionaries* (Filipović et al. 1987, Uroić and Hurm 1993, Glavač 1998)

^b Nenormirani (najčešći) nazivi kojima se izvoditelji šumskih radova nazivaju u hrvatskom jeziku – *Not-standardised (most frequent) expressions used for forestry contractors in Croatian*

privatnim (Vondra 1995, 1998, Martinić i Krema 1997a, Martinić i Krema 1997b, Pentek 1997, Dundović i dr. 1999). Martinić (1998) kao sinonime koristi pojmove neovisni, privatni, vanjski ili uslužni izvoditelji šumskih radova. Izraz 'poduzeća za pružanje šumarskih usluga' upotrebljava Grosse (2000).

Najučestaliji naziv koji koriste autori pišući na engleskom jeziku jest *contractor*. Riječ *contractor*¹ u slobodnom bi prijevodu označivala osobu koja nešto ugovara – u konkretnom slučaju osobu, poduzeće, obrt koji ugovara izvođenje šumskih radova. Taj naziv, u inačicama *forestry contractor*² ili *logging contractor*³, upotrebljava veći broj autora (Anderson i dr. 1996, LeBel i Stuart 1998, Poschen 2000, Kastenholz 2000a, Geske 2000, Nussbaum 2001, Forshaw 2002, Jaakkola 2002). Također je čest naziv *entrepreneur* koji najbliže odgovara hrvatskomu nazivu *poduzetnik*. Među autorima koji ga koriste nalaze se Mäkinen (1997), Kastenholz (2000b), Norin (2001) i dr. Za izvoditelje šumskih radova primjenjuju se i ovi nazivi: *forest machine contractors*, *self employed forest workers*, *forest contracting enterprises/firms*, *forest service entrepreneurs/enterprises*, *contract labour*. U tablici 1 prikazani

su za izvoditelje šumskih radova u različitim jezicima upotrebljavani nazivi s prilagođenim prijevodom na hrvatski.

Košir i dr. (1996) u Sloveniji govore o kriterijima za ocjenjivanje kvalitete »izvajalcev gozdnih del« (izvoditelja šumskih radova). Također se u slovenskom jeziku upotrebljava i naziv *kontraktorj* kao posuđenica prilagođenica engleskoga *contractor*.

Na njemačkom jeziku Schaffgotsch i Stampfer (1996) upotrebljavaju *Forstunternehmer*, a Baumgart i Schneider (2000) *Lohnunternehmer*. *Unternehmer* (posuđenica iz engleskoga *entrepreneur* u njemački) jest osoba koja i upravlja poduzećem, a ujedno mu je i vlasnikom. Ta se riječ ponajprije koristi da bi se razlikovalo »šefa« koji je i vlasnik tvrtke od »profesionalnoga rukovoditelja« i »najamnika« zajedno (Drucker 1992).

Imajući na umu raznolikost nazivlja, logičnim se čini pitanje koji je od postojećih naziva najprikladniji. Pišući o ugovornom radu u europskom šumarstvu, Poschen (2000) kaže da ono što se smatra šumarskim poduzetnikom zapravo ne postoji. Navodi da su

¹ Contractor – od engl. contract (ugovor)

² Forestry (engl.) – šumarstvo, šumarski

³ Logging (engl.) – pridobivanje drva, djelatnosti pri iskorištavanju šuma koje obuhvaćaju sve radnje povezane sa sječom i prijevozom do postrojenja, trgovačkoga skladišta ili mjesta uporabe

Slika 1. Angažiranje uslužnih izvoditelja na sječi i izradbi drva
Fig. 1 Engagement of forest contractors in tree logging

izvoditelji koji ugovaraju šumske radove, odnosno nude uslugu njihova izvođenja, uglavnom poljoprivrednici, samozaposleni pojedinci, često obiteljska poduzeća s nekoliko strojeva, a vrlo rijetko srednje velika poduzeća s 10 – 20 strojeva i većim brojem zaposlenika. Nadalje, za veliku većinu ugovornih izvoditelja u šumarstvu kaže da su mali, slabo opremljeni i ne jako profitabilni.

Slično vrijedi i za hrvatsko šumarstvo. Naime, poznato je da su radnici zaposleni u šumarstvu seoskoga podrijetla, da posjeduju zemlju i strojeve te da se bave poljoprivredom (Šajković 1988, Dolenec 1993, Vondra 1995, 1998). Vondra i dr. (1997) spominju da su postojeći izvoditelji šumskih radova uglavnom nastali odlaskom zaposlenika »Hrvatskih šuma« u privatnike s istodobnim otkupom rashodovanih radnih strojeva. Veliku većinu izvoditelja radova (one bez zaposlenih radnika, bez tipičnih ili čak bez ikakvih sredstava za rad u šumi) Martinić (1998) i Šporčić (2003) smatraju *prolaznim poduzetnicima*. Mnogima od njih rad u šumarstvu je povremena i kratkoročno zanimljiva djelatnost.

3. Poduzetnik/poduzetništvo – definicije – *Entrepreneurship – definitions*

Pojmove *poduzetnik* i *poduzetništvo* vrlo je teško jednoznačno odrediti. Nekoliko navedenih stajališta trebalo bi dobro prikazati što oni podrazumijevaju te što znači ponašati se poduzetnički.

Prema Ekonomskom leksikonu poduzetnik je osoba koja raspolaže sredstvima potrebnima za određenu gospodarsku djelatnost i samostalno donosi odluke koje se odnose na tu djelatnost, organizira i kombinira proizvodne činitelje, koordinira njihovo djelovanje, nadzire, rukovodi i upravlja cjelokupnim radom i poslovanjem.

Sabadi (1992) kaže da je svrha poduzetništva proizvodnja i prodaja dobara i usluga uz zaradu kojima se zadovoljavaju društvene potrebe i želje. Proizvodi i usluge stoje na raspolaganju na tržištu, mjestu gdje se susreću kupci i prodavači.

Sikavica i Novak (1993) navode: »... poduzetnik je uvijek kreativna i sposobna osoba koja osniva poduzeće, koja pokreće poslovne poduhvate, snosi rizik poslovanja, ali i gleda u budućnost. Poduzetnik je nosilac novih ideja i inovacija, pionir je razvoja u poduzeću, ali i donosilac odluka.« Pod uspješnim poduzetništvom oni razumijevaju najbolju kombinaciju talenta, znanja i sposobnosti poduzetnika, potpomognutu odnosno podržanu s odgovarajućim sredstvima odnosno kapitalom.

U SAD-u poduzetnikom se često naziva onaj tko osniva vlastito, novo i malo poduzeće. Nijemci pak poduzetništvo poistovjećuju s moći i vlasništvom. Drucker (1992), međutim, kaže: »Poduzetnici nisu ni kapitalisti, premda im je dakako potreban kapital kao i za sve ekonomske aktivnosti (a i većini neekonomskih). Nisu ni investitori. Oni, naravno, riskiraju, ali to čini svatko tko se upušta u bilo kakvu ekonomsku aktivnost. Bit ekonomske djelatnosti jest usmjeriti sadašnje resurse u skladu s budućim očekivanjima, a to pretpostavlja neizvjesnost i rizik. Poduzetnik nije ni poslodavac, ali može biti, a često to i jest, zaposlen u dotičnom poduzeću – ili je netko tko radi sam i isključivo sam.« Nadalje navodi: »Poduzetnici smatraju promjenu obaveznom i zdravom. Obično oni nisu i donosioci promjena. No – a to je osnovno određenje poduzetnika i poduzetništva – *poduzetnik uvijek traga za promjenom, reagira na nju i koristi je kao povoljnu priliku.*« Drucker drži da je najvažnija zadaća u društvu – a osobito u ekonomiji – raditi nešto na drugi način, a ne raditi nešto bolje od onoga što već postoji.

Jojić (prema Sikavici i Novaku 1993) osnovnim obilježjima koje čine bit poduzetništva smatra: nemir, imaginaciju, dinamiku, latentnu težnju za uspjehom, maštu, neizvjesnost, utopiju, pustolovinu,

nestrpjivost, samopotvrđivanje, prodor, naporan rad, intuiciju, postojanost, realnost, procjenu, vještinu, sposobnost, moral, motiviranost, samouvjerenost i borbenost.

Howard Stevenson s Harvarda piše (prema Vondri i dr. 1997): »Poduzetništvo zahtijeva velik udio upravljanja, ali ne u hijerarhijskom smislu. Ono znači uspostavu veza i upravljanja njima, uvjeravanje drugih ljudi kako iskreno želite da uspiju, a zatim znači nagradu za njihov dio vrijednosti u procesu stvaranja. Suprotno mitovima o poduzetnicima, varalicama i lopovima te mnogima koji krše zakon, američki poduzetnici neprestano naglašavaju važnost morala. Imati povjerenja u druge i postići da drugi vjeruju vama ono je o čemu ovisi cjelokupan ishod poduzetništva. Naime, bez povjerenja ne možete dobiti sredstva od drugih ljudi... Zapravo, kao poduzetnik ćete uspjeti kada uspiju vaši ljudi... Trebate podržati traženje poslovnih prilika ne samo za sebe nego i za druge...«.

Promatrajući poduzetništvo i poduzetnike prema navedenim kriterijima, za većinu izvoditelja šumskih radova teško je bezrezervno tvrditi da su poduzetnici u punom smislu te riječi. Naime, postojeći izvoditelji radova, koje karakterizira tehnološki niska razina obavljanja radova i niska proizvodnost, nisu sasvim kvalificirana, stabilna i kvalitetna sastavnica šumarske djelatnosti (Martinić 1998, Šporčić 2003). Vondra i dr. (1997) navode: »Ako se poduzetništvo definira kao prigoda za stvaranje dobiti (profita), izostanak poduzetništva upućuje na nepostojanje prigode ili potencijalnih poduzetnika.« U Hrvatskoj uvjete za

razvoj kvalificiranih i postojećih izvoditelja šumskih radova – poduzetnika, ali i sam model koji će jamčiti kvalitetu njihova rada tek treba stvoriti.

4. Profesionalni programi priznavanja izvoditelja šumskih radova – *Professional programmes for recognising forestry contractors*

Kao ključni uvjet stručno i kvalitetno obavljenog posla u šumarstvu definira se kvalificiran i poslovno sposoban izvoditelj. Takvi se atributi stječu ili po točno legislativno propisanim odredbama (zakoni, uredbi, pravilnici) ili točno definiranim strukovnim modelima. U Hrvatskoj, nažalost, ni jedan od tih sustava dosad nije uspostavljen. Nasuprot tomu u nekim su zemljama zakonom propisani uvjeti koje izvoditelji šumskih radova moraju ispunjavati za obavljanje uslužnih poslova u šumarstvu. Pri tome je točno propisana provjera zadovoljavanja određenih uvjeta. Ovisno o broju i vrsti kriterija koji se postavljaju, o njihovu više ili manje formalnom ispunjavanju ovisi i status, naslov koji izvoditelji radova dobivaju. Određeni naslov ili status dobivaju provođenjem različitih programa za priznavanje njihove djelatnosti. Razmatrane tri glavne vrste instrumenata/postupaka poslovnoga potvrđivanja izvoditelja su:

- ⇒ registracija
- ⇒ certifikacija
- ⇒ licenciranje.

Tablica 2. Prednosti i nedostaci registracije, certifikacije i licenciranja izvoditelja šumskih radova (MacKay i dr. 1995)

Table 2 Positive and negative attributes of registration, certification and licensing of forestry contractors (Mackay et al. 1995)

Prednosti – poboljšanja <i>Conditions improved</i>	Nedostaci – problemi <i>Problem conditions</i>
Imidž šumske industrije <i>Image of forest industry</i>	Ograničena sredstva za provođenje programa <i>Limited resources for program enforcement and administration</i>
Zaštita okoliša <i>Environmental protection</i>	Proizvoljni kriteriji za potvrđivanje izvoditelja <i>Arbitrary standards for recognition by program</i>
Poštivanje zakonskih propisa <i>Compliance with regulations</i>	Kriteriji ne uspijevaju mjeriti sposobnost sigurnoga i učinkovitoga obavljanja operacija <i>Standards fail to measure ability to conduct safe and effective operations</i>
Sigurnost šumskih radnika <i>Operator safety</i>	Povećani troškovi izvoditelja radova <i>Increased operating cost to harvesters</i>
Sudjelovanje u kontinuiranoj izobrazbi <i>Continuing education participation</i>	Ograničena mobilnost izvoditelja radova između država i provincija <i>Constrained harvester mobility between states or provinces</i>
Aktivnosti poslovnoga menadžmenta <i>Business management activities</i>	Ograničen ulaz u posao davanja šumarskih usluga <i>Restricted entry to timber harvesting business</i>
Brzina plaćanja zemljoposjednicima ^a <i>Promptness of payment to landowners^a</i>	Smanjeni broj izvoditelja vodi višim cijenama usluga <i>Reduced timber harvesters numbers lead to higher consumer costs</i>

^aU slučajevima kada izvoditelji šumskih radova kupuju drvo na panju i prodaju ga na tržištu.
In cases when forestry contractors buy standing trees and sell it on the market

Svrha je tih programa (postupaka) različita. Oni uključuju identifikaciju osoba koje se bave aktivnostima pridobivanja drva, promicanje i zagovaranje vjerodostojnih izvoditelja radova, pružanje mogućnosti kontinuirane izobrazbe izvoditeljima radova te poticanje poštivanja zakonskih propisa šumarske prakse. U mnogo slučajeva ti su programi reakcija davatelja usluga i šumarske industrije na različita aktualna pitanja, kao što su certifikacija šuma, niska razina sigurnosti i nedjelotvornost zaštite zdravlja šumskih radnika, negativna percepcija javnosti o šumarskoj proizvodnji i dr.

U Kanadi i SAD-u profesionalni su programi registracije, certifikacije i/ili licenciranja uobičajeni. U SAD-u je sredinom 1980-ih gotovo 1200 profesija bilo objektom registracije, certifikacije ili licenciranja. Oni su u nekom prilagođenom obliku primijenjeni u svakoj od 50 država. Za više od 640 profesija zahtjevala se registracija, za 65 certifikacija i za 490 licenciranje (Young u: MacKay i dr. 1995).

Kada je riječ o izvoditeljima šumskih radova u Hrvatskoj, postoji naglašena potreba za profesionalnom regulacijom toga područja. Međutim, nedostaje promišljeni dizajn programa koji bi najbolje mogao ispuniti postojeće potrebe. U tablici 2 prikazane su prednosti i nedostaci registracije, certifikacije i licenciranja izvoditelja šumskih radova. Prednosti i nedostaci navedeni su prema važnosti padajućim slijedom.

Usprkos svemu navedenomu nesporno je da programi registracije, certifikacije i/ili licenciranja izvoditelja šumskih radova imaju značajne implikacije za gospodarenje šumskim zemljištima i za profesionalne aktivnosti u koje su uključeni davatelji usluga u šumarstvu.

4.1 Registracija – *Registration*

Prema Ekonomskom leksikonu registracija je »upis trgovca pojedinca i trgovačkoga društva u trgovački registar koji vode trgovački sudovi, sa svim podacima određenim zakonom. Obavlja se po odluci ovlaštenih organa i na temelju upisne prijave i odluke registrarskoga suca. U registar se upisuju podaci relevantni za konstituiranje i poslovno djelovanje trgovca. Upisuje se naziv tvrtke, sjedište, predmet poslovanja s naznakom djelovanja, osobe koje ga zastupaju s potpisima, prokura itd. Tek s upisom u registar poduzeće postaje pravna osoba. Registar je dostupan svim zainteresiranim strankama. U njega se unose naknadne promjene.«

Registrirana zanimanja i poslovne aktivnosti prema Sabadiju (1992) mogu se obavljati kada je provedena registracija koja mora odgovarati određenim zahtjevima općega tipa (npr. u granicama dobi, sposobnosti, u svoje ime itd.) i posebnim zahtjevima

propisanim zakonom. Tu kategoriju poslovne aktivnosti Sabadi (1992) dijeli u tri podskupine, ovisno o dokazima koje zainteresirani mora podnijeti i dokazati da može obavljati određene poslove:

- ⇒ zanimanja ili obrtnička aktivnost za koju je potreban dokaz ili svjedodžba o sposobnosti za obavljanje zanimanja
- ⇒ zanimanja za koja su potrebni posebni dokazi o sposobnosti (restriktivna zanimanja)
- ⇒ zanimanja za koja nisu potrebni formalni dokazi.

U mnogim slučajevima registracija izvoditelja šumskih radova razumijeva samo njihovo navođenje na službenom popisu, bez dokaza i/ili provjere potrebnih uvjeta i sposobnosti za stručno i uspješno izvođenje šumskih radova. Može je obavljati privatna (npr. udruženje davatelja šumarskih usluga) ili javna (npr. šumska uprava) organizacija. Može biti dobrovoljna ili obvezna. Službeni popisi evidentiranih izvoditelja uglavnom su dostupni svim zainteresiranim stranama (naručiteljima radova).

MacKay i dr. (1995) kao glavne prednosti registracije navode veće mogućnosti praćenja šumskih radova i njihovih izvoditelja te bolju primjenu postojećih zakonskih propisa. Izvoditeljima radova olakšan je pak pristup informacijama s obzirom na poslovna, pravna i druga pitanja.

4.2 Certifikacija – *Certification*

Certifikacija (potvrđivanje) je identifikacija pojedinaca koji ispunjavaju određene uvjete, uključujući radno iskustvo i osposobljenost. Međutim, certifikacija nije isključujuća u pogledu dopuštanja ili zabrane obavljanja neke djelatnosti (npr. šumskih radova), već se dodjeljuje kao atributni status onima koji ispunjavaju zadane uvjete.

»Certifikat je pismena isprava, potvrda, uvjerenje, svjedodžba; potvrda o količini, kvaliteti, konformnosti robe s ugovorenim uvjetima i/ili drugim svojstvima robe koju izdaje specijalizirano poduzeće za kontrolu robe« (Ekonomski leksikon).

Certifikacija je u šumarstvu europskih zemalja uobičajen i vrlo čest oblik profesionalnih programa usmjerenih na priznavanje izvoditelja šumskih radova. Certifikacijski programi imaju više zahtjeva nego programi registracije i obično snažno naglašavaju potrebu kontinuirane izobrazbe. Ona može uključivati sigurnost pri radu, pružanje prve pomoći, komunikaciju i odnose s javnošću, poslovni menadžment i dr. Da bi dobili certifikat, izvoditelji radova moraju ispuniti određene minimalne zahtjeve koje dokazuju radnim iskustvom, odgovarajućom izobrazbom ili uspješnim polaganjem ispita. Nakon

što su zahtjevi ispunjeni, certifikat se odobrava na određeno vrijeme.

U šumarstvu SAD-a necertificiranim izvoditeljima također je dopušteno izvođenje šumskih radova (MacKay i dr. 1995). Iako se nikomu ne zabranjuje bavljenje šumskim radovima, certifikacijom se ipak osigurava tržišna prepoznatljivost izvoditelja koji ispunjavaju zadane uvjete.

4.3 Licenciranje – *Licensing*

Za licencirana zanimanja i poslovne aktivnosti Sabadi (1992) kaže da obavljanje takvih poslova ovisi o prethodnom odobrenju licencije. Kao pozitivne i negativne kriterije koje prije izdavanja dozvole ispituju nadležne ustanove navodi:

- ⇒ a) usuglašenost s općim propisima za obavljanje poslovanja
- ⇒ b) povjerenje koje mora ulijevati pristupnik
- ⇒ c) usuglašenost s posebnim zahtjevima ako su primjenjivi na konkretan slučaj za određeni posao
- ⇒ d) određivanje sadašnjih i tekućih zahtjeva, ako su potrebni za konkretan slučaj.

Licenciranje (dopuštanje) je postupak kojim država (državne institucije) odobrava nekomu obavljanje neke djelatnosti. Primjerice, to može biti ovlaštenje za izvođenje šumskih radova. Licenciranje je isključujuće. To znači da bez licencije pojedinac ne smije obavljati aktivnosti koje su predmet licenciranja. Kvalifikacije za licenciranje izvoditelja šumskih radova mogu biti slične onima koje se zahtijevaju pri certifikaciji, samo što je licencija obvezna.

Za jednom izdanu licenciju najčešće je potrebno u određenom vremenskom razmaku (svake godine ili rjeđe) ponovno potvrđivati njezinu valjanost. Obnova valjanosti licencije obično uključuje dodatno uvježbavanje i izobrazbu. Pritom je izobrazba često usmjerena na daljnje razumijevanje i poštivanje državnih propisa koji reguliraju izvođenje radova u šumarstvu.

MacKay i dr. (1995) kao najvažnije prednosti licenciranja izvoditelja šumskih radova ističu povećanje sigurnosti radnika, unapređenje rukovođenja poslom, veći kredibilitet izvoditelja radova te bolji pristup informacijama. Od nedostataka navode: ograničena sredstva za provođenje programa, proizvoljno definirane zahtjeve licenciranja i povećane troškove izvoditelja radova.

4.4 Što odabrati? – *What to choose?*

Iskustva pokazuju da na pristup pojedinomu programu – registracija, certifikacija ili licenciranje utječe više čimbenika. Među ostalim, to su pitanja dobro-

voljnoga ili obveznoga provođenja, institucionalne provedbe (administrativna tijela, nadležne institucije i dr.), razina financijske investicije u program, najprikladniji izvori financiranja i dr. Također, izbor programa ovisi o željenom utjecaju državne uprave na izvoditelje šumskih radova. Budući da licencija može biti oduzeta ako izvoditelj radova ponovno ne ispuni određene uvjete, upravo licenciranje omogućuje najviše kontrole nad aktivnostima davatelja šumarskih usluga. Registracija omogućuje tek evidentiranje pojedinaca ili organizacija unutar profesije, a certifikacijom se može utjecati na izobrazbu izvoditelja te pridonijeti pridržavanju određenih zakonskih propisa.

U zemljama razvijenoga šumarstva programi registracije, certifikacije i/ili licenciranja u velikoj se mjeri uspostavljaju kao sredstvo uvjeravanja javnosti da je samo kompetentnim osobama dopušteno izvođenje šumskih radova. Predlaganjem i uvođenjem takvih programa često se ukazuje i na različite nepovoljnosti šumarske proizvodnje – oštećivanje šumskih ekosustava, nisku razinu sigurnosti i socijalnih prava radnika, nedostatak investicija u opremu i osposobljavanje i dr.

U nekim slučajevima sami izvoditelji šumskih radova pokreću programe registracije, certifikacije i/ili licenciranja. Razlog tomu je bojazan od još restriktivnijih programa koji bi im mogli biti nametnuti od različitih interesnih strana.

Dizajn, razvoj i provođenje profesionalnih programa priznavanja izvoditelja šumskih radova predstavljaju značajne izazove za javne i privatne organizacije. Ako su dobro oblikovani, programi su registracije, certifikacije i licenciranja značajna mogućnost pozitivnoga utjecaja na gospodarenje šumama i na profesionalizaciju aktivnosti kojima se bave izvoditelji šumskih radova. U istraživanjima modela potvrđivanja izvoditelja, prihvatljivoga u uvjetima hrvatskoga šumarstva, Šporčić i Martinić (2004, 2005) razmatraju stručne osnove te zakonodavni i institucionalni okvir sustava licenciranja. U prijedlogu modela licenciranja predviđaju razvrstavanje licenciranih izvoditelja, prema poslovnoj sposobnosti, u tri skupine. Za svaku su skupinu (vrstu licencije – I, II ili III) predloženi minimalni uvjeti u smislu stručnih, kadrovskih i tehničko-tehnoloških uvjeta koje izvoditelj treba ispuniti.

5. Rasprava i zaključci – *Discussion and Conclusions*

U zadnjem desetljeću poduzeće »Hrvatske šume« d.o.o. Zagreb u značajnoj se mjeri, pri sječi i izradi, privlačenju i prijevozu drva, ali i pri drugim poslovima, oslanjalo na uslužne izvoditelje šumskih radova⁴. Pritom se očekivalo kako će tržišni meha-

Slika 2. Privlačenje drva kao značajno područje djelovanja uslužnih izvođača

Fig. 2 Skidding as an important part of contracted work in forestry

nizmi nekim automatizmom selekcionirati najbolje izvođače u smislu da će se takvi profilirati u pouzdane i kvalitetne davatelje šumarskih usluga. Malo je dokaza da se to zaista i dogodilo.

Prema dosad provedenim istraživanjima ugovorni izvođači šumskih radova u Hrvatskoj uglavnom su mala, slabo opremljena, obiteljska poduzeća, najčešće bez zaposlenika u stalnom radnom odnosu, bez tipičnih, a često i bilo kakvih sredstava za rad u šumi. Tek oko 36 % izvođača ima stalno zaposlene radnike i vlastita radna sredstva. Samo 15 % izvođača zapošljava više od tri radnika, a samo 2–3 % ih zapošljava inženjere šumarstva (Šporčić 2003, Šporčić i Martinić 2004).

Na osnovi takvih nalaza ocijenjeno je da postojeći uslužni izvođači šumskih radova, bez obzira na

njihov značajan udio u izvođenju proizvodnih zadataka, nisu ni organizirani, ni kvalificirani, a time ni stabilan partner u proizvodnom dijelu gospodarenja šumama u Hrvatskoj. U takvim uvjetima teško je govoriti o pravim poduzetnicima ili poduzetništvu u šumarstvu. Uporaba naziva šumarski poduzetnik vjerojatno je postala uobičajena zbog nespretnosti prijevoda navedenih stranih naziva i/ili vjere u spontani razvitak poduzetništva za potrebe obavljanja radova u šumarstvu.

Nažalost, u hrvatskome još nema jednorječnoga naziva koji bi bio najprikladniji ekvivalent engleskomu nazivu *contractor* pa se često rabe višerječni izrazi, kao što su: osoba koja ugovara izvođenje šumskih radova, davatelj usluga u šumarstvu ili uslužni izvođač. Oni označuju osobu, poduzeće ili obrt koji

⁴ U razdoblju od 1997. do 2001. godine vanjski su izvođači obavili za »Hrvatske šume« d.o.o. Zagreb oko 14 % ukupnih radova na sječi i izradi drva te oko 45 % privlačenja drva. S udjelom od oko 10 % sudjelovali su u izvođenju radova na biološkoj reprodukciji šuma, a u prijevozu drva s oko 60 % (Šporčić 2003).

šumskim upravama/poduzećima zaduženima za gospodarenje državnim šumama ili drugim šumovlasnicima na javnim nadmetanjima ili na neki drugi način nudi uslugu izvođenja šumskih radova. Pri tome usluga razumijeva izvođenje radova vlastitim radnim sredstvima.

S obzirom na potvrđivanje izvoditelja šumskih radova u Hrvatskoj otvorena su mnoga pitanja vezana uz postojeći stručni profil takvih izvoditelja, ali i temeljne kvalifikacije koje bi za uspješno obavljanje šumskih radova oni morali zadovoljavati i nužno ispunjavati. Ti se uvjeti podjednako odnose na stručno-tehnički, organizacijsko-sigurnosni te ekonomski i pravni aspekt njihova djelovanja. I dok se u zemljama razvijenoga šumarstva o ispunjavanju navedenih uvjeta primjetno vodi računa, našu šumarsku praksu tek čeka uspostava modela potvrđivanja izvoditelja šumskih radova.

S pozicije izvoditelja šumskih radova i cilja da se oni potvrde kao stručni i poslovno sposobni primarno su zanimljivi registracija i licenciranje, a tek potom certifikacija. Uspostavom modela koji bi uključivao registraciju i licenciranje kao obvezne programe, osigurala bi se vjerodostojnost izvoditelja prema naručiteljima njihovih radova, a uključivanjem programa certifikacije zajamčilo stalno unapređivanje svih aspekata poslovanja izvoditelja.

Međutim, za razliku od ostalih programa, jedino je licenciranje jamstvo stručnoga i uspješnoga izvođenja šumskih radova, ponajprije zato što je isključivo, tj. licencija može biti oduzeta ako izvoditelj radova na redovitoj provjeri ponovno ne ispunji određene kvalifikacijske uvjete, odnosno zadovolji poslovne kriterije. Izostanak licenciranja pogoduje širokoj primjeni nadmetanja pri šumskim radovima – to znači da se radovi ustupaju onomu koji će ih najjeftinije (za najmanju cijenu) obaviti, a to je nesumnjivo loša okolnost za šumarstvo svake zemlje.

S druge strane, licenciranje nužno izaziva povećanje cijena usluga izvoditelja šumskih radova koje rastu s razinom stručnosti osoblja, tehničkih sredstava, sigurnosnih mjera, socijalnih standarda i dr. No, ako se ciljem postavi 'imati ili razviti' kvalificirane izvoditelje, a time i bolji rad u šumarstvu, licenciranje postaje imperativom šumarske politike. Stoga upravo dizajn, razvoj i provođenje programa priznavanja izvoditelja šumskih radova predstavljaju značajne izazove za sve strukture šumarstva (poduzeća, državna i lokalna uprava, znanstvene i stručne institucije, strukovne udruge i dr.) neke države. Ako su dobro oblikovani, programi su licenciranja značajan doprinosi gospodarenju šumama, ali i razvoju pozitivnoga stava struke i najšire javnosti prema uključivanju uslužnih izvoditelja u djelatnost šumarstva.

Obavljanje poslova na kvalitetno prihvatljivoj razini moguće je u hrvatskom šumarstvu osigurati potvrđivanjem kvalificiranosti i poslovne sposobnosti izvoditelja šumskih radova. Cjelovito potvrđivanje osiguralo bi tržišnu prednost ovlaštenim i licenciranim izvoditeljima i bilo bi jamstvo za stručno i pravodobno obavljanje radova.

6. Literatura – References

- Anderson, C., K. J. Thomson, D. Psaltopoulos, 1996: Forestry contracting in northern Scotland: a survey report. *Forestry-Oxford*, 69(2): 143–153.
- Baumgart, P. U. R., K. Schneider, 2000: Umweltmanagement Systeme für Lohnunternehmer. *AFZ Der Wald, Allgemeine Forst Zeitschrift für Waldwirtschaft und Umweltvorsorge*, 55(15): 799–800.
- Drucker, P. F., 1992: Inovacije i poduzetništvo. *Globus*, Zagreb, str. 1–259.
- Dundović, J., I. Hodić, S. Puljak, B. Ranogajec, A. Štefančić, M. Zdjelar, 1999: Zapošljavanje šumarskih zaposlenika i razvoj poduzetništva u šumarstvu Republike Hrvatske. *Studija, »Hrvatske šume«* p.o. Zagreb, str. 1–17.
- Filipović, R., i dr., 1987: Englesko-hrvatski ili srpski rječnik. Školska knjiga i Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, str. 1–1435.
- Forshaw, I., 2002: Forest Certification. *Proceedings of 3rd European Forest Entrepreneurs' Day*, 29 September, 2001, Edinburgh, Scotland, str. 3–4.
- Geske, H., 2000: Training and education of forestry contractors. *Proceedings of 1st European Forest Entrepreneurs' Day*, 16 September 2000, Celle, Germany, str. 33–37.
- Glavač, V. i H., 1998: *Lexicon silvestre – višejezični šumarski rječnik. »Hrvatske šume«* p.o. Zagreb, Zagreb, str. 1–365.
- Grosse, W., 2000: Emergence of forest service enterprises in East German 'Lander'. *Mehanizacija šumarstva*, 25(1–2): 29–41.
- Jaakola, S., 2002: The situation of contract labour in Nordic countries (Report). *Proceedings of 3rd European Forest Entrepreneurs' Day*, 29 September, 2002., Edinburgh, Scotland, str. 5.
- Kastenholz, E., 2000a: Forestry contractors associations in Europe – an overview of their organization and services. *Proceedings of 1st European Forest Entrepreneurs' Day*, 16 September 2000, Celle, Germany, str. 14–33.
- Kastenholz, E., 2000b: Foundation of the European Network of Forest Entrepreneurs – ENFE. *Proceedings of 1st European Forest Entrepreneurs' Day*, 16 September 2000, Celle, Germany, str. 48–50.

- Košir, B., I. Winkler, M. Medved, 1996: Kriteriji za ocjenjivanje kvalitete izvođača gozdnih del. Zbornik gozdarstva i lesarstva, 51(2): 7–26.
- LeBel, L. G., W. B. Stuart, 1998: Technical Efficiency Evaluation of Logging Contractors using a Nonparametric Model. Journal of Forest Engineering, 9(2): 15–24.
- MacKay, D. G., P. V. Ellefson, C. R. Blinn, S. J. Tillmann, 1995: Timber harvester registration, certification, and licensing programs: a review of program status in Canada and the United States. Staff Paper Series Department of Forest Resources, University of Minnesota, No. 106: 1–38.
- Mäkinen, P., 1997: Success Factors for Forest Machine Entrepreneurs. Journal of Forest Engineering, 8(2): 27–37.
- Martinić, I., T. Krema, 1997a: Šumarski poduzetnici u Njemačkoj – usporedba sa situacijom u Švedskoj. Mehanizacija šumarstva, 22(1): 65–66.
- Martinić, I., T. Krema, 1997b: Poduzetnici u šumskim djelatnostima u dva francuska departmana. Mehanizacija šumarstva, 22(1): 66.
- Martinić, I., 1998: Stanje i razvoj izvođenja šumskih radova u Hrvatskoj neovisnim poduzetnicima. Mehanizacija šumarstva, 23(1): 7–15.
- Norin, K., 2001: Entrepreneurs in the development of the forestry wood chain – a pan-European research project (presentation). Proceedings of 2nd European Forest Entrepreneurs' Day, 8 June 2001, Jönköping, Sweden, str. 9–12.
- Nussbaum, R., 2001: Contractors and Certification: How does Forest Certification Impact the Use of Contractors. Paper presented at the South African Institute of Forestry Symposium: Outsourcing in Forestry – Opportunity or Threat?, 3rd May 2001, Sabie, South Africa, str. 1–8. www.proforest.net (Publications).
- Pentek, T., 1997: Smjernice tehnološkog razvoja u kanadskom šumarstvu. Mehanizacija šumarstva, 22(2): 103–113.
- Poschen, P., 2000: Contract labour in european forestry. Proceedings of 1st European Forest Entrepreneurs' Day, 16 September 2000, Celle, Germany, str. 12–14.
- Sabadi, R., 1992: Ekonomika šumarstva. Školska knjiga, Zagreb, str. 1–280.
- Schaffgotsch, R., K. Stampfer, 1996: Die Akzeptanz von Forstunternehmen bei den österreichischen Privatforstbetrieben. Centralblatt für das Gesamte Forstwesen, 113(1): 13–25.
- Sikavica, P., M. Novak, 1993: Poslovna organizacija. Informator, Zagreb, str. 1–643.
- Šporčić, M., 2003: Uspostava modela potvrđivanja izvođača šumskih radova. Magistarski rad, Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 1–100+VII.
- Šporčić, M., I. Martinić, 2004: Uslužni izvođači šumskih radova u Hrvatskoj. Šumarski list, 128(11–12): 633–648.
- Šporčić, M., I. Martinić, 2005: Model licenciranja izvođača šumskih radova. Šumarski list, 129(7–8): 375–385.
- Uroić, M., A. Hurm, 1993: Deutsch-Kroatisches Wörterbuch. Školska knjiga, Zagreb, str. 1–1005.
- Vondra, V., 1995: Radne norme i opterećenje šumskog radnika. Mehanizacija šumarstva, 20(4): 189–197.
- Vondra, V., I. Martinić, M. Zdjelar, 1997: Procjena uzroka nerazvijenosti privatnog poduzetništva u šumskom gospodarstvu Hrvatske. Studija, Zavod za istraživanja u šumarstvu, Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 1–14.
- Vondra, V., 1998: Promišljanje šumskih radnika o vlastitoj profesiji. Mehanizacija šumarstva, 23(3–4): 101–129.
- *Ekonomski leksikon, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža« i Masmedia (elektroničko izdanje)

Abstract

Terms, expressions and recognition of entrepreneurs and entrepreneurship in forestry

This paper deals with basic terms related to forestry contractors. Different expressions used for forest contractors in Croatian and English are presented, the terms entrepreneur and entrepreneurship are defined and the basic characteristics of the actual forestry contractors are shown in the paper. The English expression 'forestry contractor' is considered the most suitable since it denotes the person who contracts the performance of forestry services. Professional programmes of recognition of forestry contractors are considered and their significance is pointed out in regulating the state and relationship of forestry services on the market as well as in achieving the status of reliable and responsible contractors. Registration, certification and licensing are presented as three main procedures for professional and business recognition of forestry contractors. Only licensing and licence are considered as the guarantee of professional and high-quality performance of forestry services. Licence can be

withdrawn if the contractor permanently fails to meet the set qualification requirements or business criteria. Incentives are given for establishing a model, which would include the confirmation of qualification requirements and operating competence of the contractor as well as encourage contracting services only with authorised and licensed contractors. Professional and timely performance of services is expected to be a sufficient guarantee for forest owners to accept this model.

Key words: forestry, forestry contractors, entrepreneurship, registration, certification, licensing

---

Autorova adresa – Author's address:

Mr. sc. Mario Šporčić
Zavod za šumarske tehnike i tehnologije
Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Svetošimunska 25
HR-10000 Zagreb
e-mail: sporcic@sumfak.hr